

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak (przewodniczący)

SSN Adam Redzik

SSN Mirosław Sadowski (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi J. S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. III
AUa 490/21,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 12 grudnia 2023 r.:

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. III AUa 490/21 nastąpiła przewlekłość;**
- 2. przyznaje J. S. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) złotych za okres od 29 kwietnia 2021 r. do 12 grudnia 2023 r.;**
- 3. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz J. S. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym;**

5. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz J. S. kwotę 200 (dwieście) złotych uiszczoną tytułem opłaty od skargi.

UZASADNIENIE

J. S. (dalej: „skarżący”), działając przez profesjonalnego pełnomocnika – radcę prawnego, 20 września 2023 r. wniósł skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżący wniósł o:

- 1) stwierdzenie, iż w sprawie z odwołania skarżącego przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie o wysokość kapitału początkowego, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, sygn. akt III AUa 490/21 doszło do przewlekłości postępowania;
- 2) zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz J. S. kwoty 20 000 zł;
- 3) zasądzenie kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że od momentu otrzymania przez Sąd Apelacyjny akt sprawy tj. od 28 kwietnia 2021 r. do dnia wystosowania niniejszej skargi minęło ponad dwa lata. Tak długi okres oczekiwania na podjęcie jakichkolwiek czynności w sprawie narusza konstytucyjne prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, tym bardziej że J. S. przysługującą mu emeryturę od 2019 r. otrzymuje w formie zaliczki wyliczonej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie błędnej (zaskarżonej) decyzji i pomimo iż od 2019 r. do 2023 r. dodatkowo nadal pracował a jego składki były odprowadzane na konto ZUS, nie może korzystać z wyższej, przysługującej mu emerytury a także nie jest ona waloryzowana zgodnie z wysokimi wskaźnikami jakie zostały ustalone w ostatnich latach.

Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, skarżący podniósł, że „o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku

bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy" (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 2017 r., III SPP 6/17). Bezczynności Sądu trwającej rok (lub więcej) nie można usprawiedliwiać chociażby brakami kadrowymi czy liczbą spraw. W ocenie Sądu Najwyższego jest to tak długi okres, którego niepodobna w jakikolwiek sposób usprawiedliwić, a tym samym wykluczyć zaistnienie przewlekłości postępowania. Co więcej, wystąpienie nieuzasadnionej zwłoki przy rozpoznaniu niniejszej sprawy, będącej postępowaniem z zakresu ubezpieczeń społecznych, jest jeszcze większym naruszeniem uprawnień Skarżącego, z uwagi na fakt, że postępowanie z zakresu ubezpieczeń społecznych - co do zasady - powinno toczyć się w sposób szczególnie sprawny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 marca 2016 r., III SPP 48/16).

Skarb Państwa - Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie wniósł o oddalenie skargi J. S. na naruszenie prawa jako strony do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie III Wydziałem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych pod sygn. III AUa 490/21, a w przypadku jej uznania o przyjęcie niskiej kwoty odszkodowania.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w skardze Prezes wskazał na problemy kadrowe, z którymi boryka się Wydział III Sądu Apelacyjnego w Krakowie od lat. Prezes wskazał także na zasadę rozpoznawania spraw zgodnie z zasadą kolejności wpływu, a w referatach sędziów nadal oczekują na terminy rozpraw sprawy, które wpłynęły w 2019 r. Prezes podniósł, że brak rozpoznania sprawy nie wynika z opieszałości w rozpoznawaniu tej i innych spraw wskutek zaniedbań Prezesa Sądu Apelacyjnego, Przewodniczącego Wydziału, czy sędziów, lecz jest rezultatem braku takich warunków kadrowych, biurowych i proceduralnych, które umożliwiałyby szybkie i rzetelne rozpoznanie takiej liczby spraw, jakie wpływają do Sądu Apelacyjnego.

Uzasadnienie

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 u.s.p.p., strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie

zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21 oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Podnosi się przy tym, że ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, nie powinna ograniczać się wyłącznie do upływu czasu i subiektywnych odczuć skarżącego, lecz powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przewidującymi zachowanie określonych procedur (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 11 maja 2005 r., II S 26/05).

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2 u.s.p.p., zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że przy ocenie, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie

(stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie *Wojnowicz przeciwko Polsce*; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie *Dewicka przeciwko Polsce*; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie *Sobczyk przeciwko Polsce*; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie *Jedamski przeciwko Polsce*; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie *W.M. przeciwko Polsce*; zob. też M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się zarówno zindywidualizowany charakter oceny (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22), jak i okoliczność, że jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2017 r., III SPP 33/17; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Najwyższy stwierdził, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. VI ACa 1585/22 jest uzasadniony.

Z akt przedmiotowej sprawy wynika, że wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie sygn. VII U 2498/19 zapadł 19 stycznia 2021 r., apelacja skarżącego wpłynęła do Sądu Apelacyjnego 29 marca 2021 r., następnego dnia sprawę zarejestrowano pod sygn. III AUa 490/21 i wylosowano przez System Losowego Przydziału Spraw sędziego sprawozdawcę. 26 maja 2021 r. wpłynęła odpowiedź organu rentowego na apelację. Zarządzeniem z 15 października 2021 r. akta zostały przekazane na kalendarz akt oczekujących na wyznaczenie terminu rozprawy zgodnie z kolejnością wpływu. 28 września 2023 r., po wpłynięciu skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, sędzia sprawozdawca zarządzeniem polecił zwrócić się do I. Sp. z o.o. Sp.

k. w W. o nadesłanie informacji dotyczącej następcy prawnego I. Sp. z o.o. i o wskazanie miejsca przechowywania akt pracowniczych z lat 1992-1994. Zwrócono się również do wnioskodawcy o nadesłanie legitymacji ubezpieczeniowej lub kserokopii tej legitymacji w całości (z uwagi na dołączenie do apelacji jedynie kserokopii jej części). Termin rozprawy apelacyjnej nie został jeszcze wyznaczony.

W niniejszym postępowaniu skarżący dochodzi ustalenia kapitału początkowego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z uwzględnieniem prawidłowej (rzeczywistej) wysokości wynagrodzenia za okres od 1 listopada 1992r. do 30 kwietnia 1994 r. tj. 111.767.900,00 starych złotych. W apelacji skarżący zarzucił błędne i niepełne ustalenie stanu faktycznego poprzez pominięcie złożonych dokumentów (świadcstwo pracy wystawione przez I. Sp. z o.o. oraz zeznanie podatkowe PIT 11 za rok 1993).

Od momentu wniesienia apelacji do chwili wniesienia rozpoznawanej skargi na przewlekłość postępowania minęło 28 miesięcy.

W ocenie Sądu Najwyższego powyższe okoliczności uzasadniają stwierdzenie, że postępowanie apelacyjne o sygn. VI ACa 1585/22 toczy się dłużej, niż to jest konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Sąd Najwyższy nie stwierdził natomiast żadnych okoliczności, które mogłyby usprawiedliwić liczącą już ponad 28 miesięcy zwłokę w rozpoznaniu apelacji skarżącego. Bezczynność sądu polegająca na niepodjęciu żadnej czynności zmierzającej do rozpoznania apelacji skarżącego przez 28 miesięcy nie znajduje żadnego uzasadnienia. W okolicznościach niniejszej sprawy pozwany wniósł odpowiedź na apelację, sąd dostrzegł potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego dopiero po wpłynięciu skargi na przewlekłość, co uniemożliwiło niezwłoczne wyznaczenie terminu rozprawy.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 u.s.p.p., Sąd Najwyższy przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na

rzecz skarżącego sumę pieniężną w kwocie 2000 zł, oddalając żądanie w pozostałym zakresie.

Przyjmuje się, że „odpowiednia suma pieniężna” w rozumieniu art. 12 ust. 4 u.s.p.p. stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł. Jednocześnie kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 u.s.p.p. musi obejmować kwotę nie mniejszą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (Postanowienie Sądu Najwyższego - z dnia 16 marca 2022 r., I NSP 35/22). Określając wymiar przyznanej Skarżącej sumy pieniężnej, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie przewlekłość postępowania wystąpiła na jednym z jego etapów, tj. w postępowaniu apelacyjnym, a skarżący nadal oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie była ona spowodowana ani materią sprawy, ani jej zawiłością. Jest również niewątpliwe, że sprawa, której dotyczy skarga na przewlekłość, ma istotne znaczenie dla skarżącego choćby z uwagi tylko na jej charakter. Przedmiotem postępowania jest bowiem rozstrzygnięcie kwestii wysokości kapitału początkowego, stanowiącego podstawę ustalenia wysokości podstawy świadczenia emerytalnego, czyli środków na zaspokojenie potrzeb życiowych skarżącego.

Ustalając wysokość sumy pieniężnej z tytułu przewlekłości postępowania sądowego Sąd Najwyższy wziął pod uwagę charakter i znaczenie sprawy oraz czas trwania zwłoki w podejmowaniu czynności przez Sąd Apelacyjny w Warszawie. W szczególności Sąd Najwyższy wziął pod uwagę dolegliwości dla skarżącego

spowodowane opieszałością postępowania, czas trwania tej przewlekłości, jej przyczyny, charakter postępowania, w którym stwierdzono przewlekłość, a także wpływ strony na zaistnienie tej przewlekłości. W okolicznościach niniejszej sprawy pełnomocnik skarżącego nie wnioskował o wyznaczenie terminu rozpoznania apelacji ani nie wnosił o przyspieszenie rozpoznania apelacji.

Suma pieniężna zasądzona na podstawie art. 12 ust. 4 przede wszystkim ma charakter kompensaty za krzywdę moralną związaną z beczynnością sądu oraz faktyczne dolegliwości związane z przeciągającym się, bez racjonalnego usprawiedliwiającego powodu, postępowaniem sądowym, i nie stanowi pełnej rekompensaty z tytułu ujemnych następstw wynikłych dla skarżącego z tytułu nadmiernie długiego postępowania, tj. nie stanowi odszkodowania.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy przyznał skarżącemu od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie kwotę 2000 zł tytułem stwierdzonej przewlekłości w postępowaniu toczącym się pod sygn. III AUa 490/21 za okres od 29 kwietnia 2021 r. do 12 grudnia 2023 r.

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 u.s.p.p. oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1935) Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Mając na względzie dyspozycję art. 98 § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy zasądził odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od kwoty 240 złotych za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu postanowienia Sądu Najwyższego do dnia zapłaty.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

